

แนวทางการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21

THE GUIDELINES OF ADMINISTRATION OF BUDDHIST UNIVERSITY IN THE 21st CENTURY

พระปลัดศิริชัย มเหล็โก (วิลัยเลิศ)* พระครูโสภาสนนทกิตต์* เกษม แสงนนท์*

PhraPermanentat Sirichai Consort of Go (Wilailert)* PhraKruOpas Nonthakit*

Kasem Saengnon*

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University *

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21 และ 2) นำเสนอแนวทางการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้วิจัยได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 รูป/คนและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวแนวทางการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 ด้าน ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับ 1 ด้านการวิจัย และสร้างนวัตกรรมการศึกษา อันดับ 2 ด้านสื่อการบริหารทั่วไป อันดับ 3 ด้านการจัดการศึกษา อันดับ 4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม อันดับ 5 ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารทั่วไป พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะความรู้ใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสถานการณ์โลก และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาสื่อการเรียนการสอนและปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพผู้สอน 2) ด้านการบริหารวิชาการวางแผนระบบการจัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงเข้ากับเทคโนโลยี เรียนผ่านระบบออนไลน์ สอดแทรกเทคโนโลยีระบบการเรียนรู้ สร้างความคล่องให้การดำรงชีวิต เกิดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การออกไปดูงานนอกสถานที่ 3) ด้านการวิจัยและนวัตกรรมสนับสนุนทุนวิจัยพร้อมทั้งมีภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันทำงาน 4) ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญของชาติและนานาชาติ สอดแทรกเทคโนโลยีระบบการเรียนรู้ สร้างความสมดุลให้การดำรงชีวิต เกิดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และ 5) ด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมส่งเสริม เผยแพร่ ฟื้นฟูในเชิงบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาทักษะการนำไปประยุกต์ใช้เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่

คำสำคัญ : มหาวิทยาลัยสงฆ์, ยุคศตวรรษที่ 21.

Abstract

The objectives of this research are to study the state of Buddhist university administration in the 21st century and to propose the guidelines for Buddhist university administration in the 21st century. The descriptive research methodology was used in the study. The quantitative data

were collected by questionnaires from 310 samples and analyzed by percentage, frequency, mean and standard deviation. The qualitative data were collected by interviews with 5 experts and then analyzed by content analysis.

The research results were found that:

1. The state of Buddhist university administration in the 21st century in 5 aspects was at a high level overall. In each aspect consideration, the highest level was on research and education innovation, followed by general administration media, education administration, arts and culture conservation, and academic services to society respectively.

2. The guidelines for Buddhist university administration in the 21st century in 5 areas are as follows; 1) In general administration; the personnel should be trained in modern knowledge and skills, the use of technology in teaching and learning, learning media development and personality improvement. 2) In academic administration; the teaching and learning system should be related to technology and online system in order to enhance self-learning. 3) In research and innovation; there should be research fund and cooperation with the outsource network. 4) In academic services to society; to be the learning center of Buddhism for local and international levels, and 5) in arts and culture conservation, to propagate and restore arts and culture by integrating with teaching and learning activities and modern sciences.

Keywords : Buddhist University, the 21st century.

บทนำ

พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติได้เป็นศาสนาของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยมาช้านานหลายศตวรรษและเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทยชีวิตของประชาชนชาวไทยแต่เดิมผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนาและสถาบันพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น วัดได้กลายเป็นส่วนประกอบสำคัญของชุมชนท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นแหล่งการศึกษาของประชาชนทุกระดับ ทำหน้าที่เป็นสถาบันหลักในการฝึกอบรมพระสงฆ์ที่จะสืบต่อพระพุทธศาสนาและพลเมืองที่จะรับผิดชอบสังคมจนถึงมีประเพณีบวชเรียนสำหรับเตรียมผู้นำทางสังคม ตั้งแต่ผู้นำครอบครัวเป็นต้นไป พระภิกษุสงฆ์ทั่วไปมีฐานะเป็นครูอาจารย์ของประชาชนและพระสงฆ์ที่เป็นหัวหน้าวัดก็มีฐานะเป็นผู้นำชุมชนหลักธรรมคำสอนและวัฒนธรรมที่สืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมกลมกลืนจิตใจประชาชนชาวไทย ให้มีศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม ตามแบบอย่างของพุทธศาสนิกชนอันเป็นปัจจัยที่ทำให้สังคมไทย มีความร่มเย็นเป็นสุข มีเอกลักษณ์ของตนเอง ประชาชนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้องมีความปรองดองสามัคคีเป็นปึกแผ่นมั่นคงตามสมควรแก่ปัจจัยตลอดมาแม้พระมหากษัตริย์ก็ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงทศพิธราชธรรมในฐานะที่ทรงเป็นพระประมุขของชาติเป็นผู้นำในการปกครอง เมื่อทรงเห็นคุณค่าและความจำเป็นของพระพุทธศาสนาดังกล่าวนั้น ก็ได้เป็นอัครศาสนูปถัมภก ทรงอุปถัมภ์ปกป้องสถาบันพระพุทธศาสนาด้วยการทำนุบำรุง ส่งเสริม และจัดวางระบบต่าง ๆ ให้เรียบร้อยและเป็นไป ด้วยดีเช่น จัดให้มีพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์จัดให้มีการสังคายนาพระธรรมวินัย ตรวจชำระพระไตรปิฎกส่งเสริมการบวชเรียน อุดหนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ตลอดมาทุกยุคทุกสมัย

ทำให้พระพุทธศาสนายั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน และมีดำริให้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อให้เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งวิทยาลัยที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงขึ้น 2 สถาน ๆ หนึ่งเป็นที่เล่าเรียนของพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ได้ตั้งไว้ที่วัดบวรนิเวศวรวิหาร พระอารามหลวง พระราชทานนามว่า มหามกุฏราชวิทยาลัย อีกสถานหนึ่งเป็นที่เล่าเรียนของพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ได้ตั้งไว้ที่วัดมหาธาตุราชวรวิหาร พระอารามหลวงนี้ มีนามว่ามหาธาตุวิทยาลัย ได้เปิดการเล่าเรียนแต่วันที่ 8 พฤศจิกายนรัตนโกสินทร์ ศก 108 สืบมา แต่สังฆิกเสนาสนสำหรับมหาธาตุวิทยาลัยนี้ยังไม่เป็นที่สมควรแก่การเล่าเรียน เมื่อการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนนั้นเสร็จแล้วจะได้ทรงพระราชอุทิศถวายถาวรวัตถุนี้เป็นสังฆิกเสนาสนสำหรับมหาธาตุวิทยาลัย เพื่อเป็นที่เล่าเรียนพระปริยัติสัทธรรมและวิชาชั้นสูงสืบไปภายหน้า ต่อมาได้ดำเนินงานภายใต้หลักสูตรของอุดมศึกษาในประเทศไทยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนบริหารงานมาจนถึงปัจจุบันได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาสอนนำเสนอในบทความวิชาการเพื่อมาใช้ในชีวิตและสังคมระดับประเทศและระดับนานาชาติโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรงในทุกด้าน ทั้งสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีสารสนเทศ และอื่นๆ มีผลกระทบต่อระบบการศึกษาสังคมโลกปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของคนในปัจจุบันผูกติดกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สภาพวิถีชีวิตการทำงาน สภาพการเมือง การปกครอง และความเป็นอยู่ (บ้าน) จะเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งมนุษย์จะดำเนินชีวิตภายใต้อิทธิพลของสื่อสารมวลชน นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงอนาคตภาพของสังคมไทยที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมโลกว่าสังคมไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยการขยายตัวภาคบริการ มีการพัฒนาประเทศเป็นประเทศอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรมากขึ้น จะมีการใช้เทคโนโลยีในทุกๆ ด้านไม่ว่าด้านการเกษตร การสื่อสาร การผลิตในเวทีวิทยาการศึกษา การแพทย์ และระบบธุรกิจ สังคมไทยจะเป็นยุคที่มากด้วยข้อมูลข่าวสาร (Age of Over Information) มีการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้นทั้งในบ้านและที่ทำงาน การเมืองการปกครองจะมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น สภาพวิถีชีวิตและการทำงานจะเปลี่ยนแปลงไป เมื่อมองจากการศึกษาอนาคตภาพของสังคมโลกและสังคมไทยจะเห็นได้ว่าปัจจุบันสิ่งที่คาดการณ์ไว้ได้เกิดขึ้นแล้ว และเมื่อมองภาพปัจจุบันของสังคมไทยจะเห็นได้ว่า มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นชัดเจนเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงหลักๆ คือ ความเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพ การศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ความเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยี นำไปสู่โลกยุคสารสนเทศที่คนในสังคมต้องก้าวตามให้ทันมากขึ้นทุกขณะ และความเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง ที่มีการกระจายอำนาจมากขึ้นทำให้วิถีของสังคมเป็นวิถีประชาธิปไตยมากขึ้นในสังคมเมืองและสังคมชนบท

ธราธร รัตนนฤมิตร และประกาย ธีระวัฒนากุล (2562) จากสถาบันอนาคตไทยศึกษา กล่าวถึงอนาคตของมหาวิทยาลัยไทยในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า จากที่ เคลย์คลิสเตนเซน นักวิชาการชื่อดังจาก Harvard Business School ผู้คิดค้นทฤษฎีนวัตกรรมพลิกโฉม หรือ Disruptive Innovation พยากรณ์ว่ามหาวิทยาลัยครึ่งหนึ่งในสหรัฐจะล้มละลายหายไป 15-20 ปี และเมื่อไม่นานมานี้ มหาวิทยาลัยในญี่ปุ่นได้ปิดตัวไปกว่า 15 แห่ง แนวโน้มดังกล่าวกำลังเป็นแนวโน้มใหญ่ที่เกิดขึ้นกับสถาบันการศึกษาระดับสูงทั่วโลกแนวโน้มสำคัญที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่มีนัยยะสำคัญและเป็นที่รับรู้ในวงกว้างคือแนวโน้มด้านประชากร จากการที่อัตราการเกิดของประชากรไทยน้อยลงมาในช่วง 2 ทศวรรษ ส่งผลให้จำนวนนักเรียนที่เข้ามหาวิทยาลัยลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยปีล่าสุดพบว่ามีที่นั่งว่างในมหาวิทยาลัยสูงถึง 2 แสนที่นั่ง จึงส่งผลโดยตรงต่อฐานะทางการเงินของมหาวิทยาลัยและคำถามถึงบทบาทและโมเดลของมหาวิทยาลัยในอนาคตแม้ว่าปรัชญาหลักของการศึกษาระดับอุดมศึกษาคือ

การทำให้คนพัฒนาเป็นบัณฑิตอย่างสมบูรณ์ ทำให้เป็นบทบาทของรัฐในการสนับสนุนงบประมาณพื้นฐานให้กับมหาวิทยาลัย แต่การที่หลักสูตรในมหาวิทยาลัยหลายหลักสูตรยังปรับตัวไม่ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุค 4.0 งานวิจัยไม่เชื่อมต่อกับภาคอุตสาหกรรม และบัณฑิตที่จบมาไม่ตอบโจทย์การทำงานในโลกแห่งความเป็นจริงก็นับว่าเป็นคำถามที่สำคัญต่อภาคอุดมศึกษาไทย ซึ่งไม่เพียงเป็นปัญหาที่หยุดอยู่ในภาคการศึกษา แต่ยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของตลาดแรงงานและเศรษฐกิจของไทยในอนาคตนอกจากโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว แนวโน้มที่ส่งผลกระทบต่ออนาคตของมหาวิทยาลัยไทยในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ “การปฏิวัติทางเทคโนโลยีดิจิทัล” ซึ่งเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ใหม่ ๆ กำลังกลายเป็นทางเลือกที่ดีกว่าและกำลังมาแทนที่มหาวิทยาลัยที่ปรับตัวไม่ทันที่ผ่านมา การปฏิวัติทางเทคโนโลยีดิจิทัลเปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถเชื่อมโยงกันทางตรง โดยไม่ขึ้นอยู่กับระยะทางและเวลา ภายหลังการเติบโตขึ้นของโทรศัพท์เคลื่อนที่บนคลื่นความถี่ 4G และบรอดแบนด์อินเทอร์เน็ตก็ยิ่งทำให้การติดต่อสื่อสารเกิดขึ้นอย่างสะดวกสบาย ภาคการศึกษาเองก็ได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลนี้ จัดทำการเรียนการสอนทางไกลและการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบใหม่ขึ้นมากมายทศวรรษที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกโดยเฉพาะ MIT ได้ตัดสินใจนำหลักสูตร เอกสารและวิดีโอการสอนกว่า 100 วิชาเปิดให้คนทั่วไปเข้าถึงได้ฟรีผ่านเว็บไซต์และ YouTube ทำให้นักศึกษาสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้โดยตรงเสมือนกำลังเรียนที่ MIT ต่อมามหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด และอื่นๆ ได้นำวิดีโอการสอนเปิดเผยให้ผู้สนใจสามารถเรียนรู้ได้ในหลายวิชาเช่นกันนอกจากนี้ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา แพลตฟอร์มใหม่ในลักษณะ MOOC (Massive Open Online Course) ซึ่งเป็นหลักสูตรออนไลน์แบบเปิด ได้เกิดขึ้นจำนวนมาก แพลตฟอร์มที่มีชื่อเสียงได้แก่ Khan Academy, Coursera, edX, Great Course Plus, Udemy, Lynda, Codecademy และ Masterclass แพลตฟอร์มเหล่านี้ได้ออกแบบการเรียนใหม่ และเปิดให้บุคคลทั่วไปสามารถเรียนรู้รายวิชาที่สนใจเรียนหลักสูตรเพื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญ หรือเรียนจนได้ประกาศนียบัตรหรือแม้แต่วางร่วมกับมหาวิทยาลัยชั้นนำเพื่อมอบใบปริญญาบัตรให้ โดยเสียค่าใช้จ่ายที่ต่ำหรือหลายวิชาเปิดให้เรียนได้ฟรีๆ ตัวอย่างเช่น แพลตฟอร์ม Masterclass ซึ่งเปิดโอกาสให้เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญโดยตรง เช่น เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์กับพอล ครูกแมน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลชื่อดัง เรียนวิชาสร้างหนังกับโจดีฟอสเตอร์ เรียนวิชาร้องเพลงกับคริสติน่า อากีเลรา เรียนวิชาผู้นำธุรกิจกับโฮเวิร์ด ซูลท์ส ประธานบริษัทสตาร์บัคส์ เรียนเทนนิสกับเซเรน่า วิลเลียม และวิชาต่างๆ อีกมากทั้งหมดนี้ในราคาเหมาจ่ายเพียง 450 บาทต่อเดือน Coursera เปิดสอนวิชาที่น่าสนใจและใช้ได้กับตลาดแรงงานยุคใหม่จำนวนมาก ตัวอย่างเช่น วิชา AI for Everyone (ปัญญาประดิษฐ์สำหรับทุกคน) ที่สอนโดย Andrew Ag ผู้เชี่ยวชาญด้านปัญญาประดิษฐ์ชั้นนำของโลก ซึ่งเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด และทำงานด้าน AI ให้ Google และ Baidu โดยเป็นวิชาที่เรียนได้ฟรี Lynda มีวิชาจำนวนมากที่เน้นการเพิ่ม “ทักษะ” การทำงานยุคใหม่ ทั้งด้านซอฟต์แวร์ ครีเอทีฟ และทักษะธุรกิจ สอนโดยผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมโดยตรง ซึ่งปัจจุบัน Lynda เป็นของ Microsoft บุคคลทั่วไปเรียนใน Lynda ได้ในราคาเหมาจ่าย 950 บาทต่อเดือน และเชื่อมโยงการเรียนไปยังประวัติการเรียนและการทำงานของตนเอง (CV) ใน LinkedIn ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มเครือข่ายใหญ่ของกลุ่มคนทำงานทักษะสูงได้โดยตรงนอกจากนี้ บริษัทเอกชนขนาดใหญ่จำนวนมากได้หันมาสร้างหลักสูตรการสอนแก่นักศึกษาด้วยตนเองขึ้น ทั้ง Microsoft, Google, Oracle, Intel, Salesforce เพื่อป้อนแรงงานที่มีทักษะตรงตามความต้องการเข้าสู่บริษัทโดยตรงทั้งนี้ ในอนาคต เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เทคโนโลยีความจริงเสริม (AR) และเทคโนโลยีโลกเสมือนจริง (VR) จะยิ่งเปิดโอกาสให้การเรียนรู้ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการแนะนำการเรียนการสอนเฉพาะรายบุคคลให้ตรงตามความสนใจและพัฒนาการใน

การเรียนรู้แต่ละขั้น รวมทั้งการแปลภาษาได้ทันทีและถูกต้อง ส่วนเทคโนโลยี AR และ VR จะช่วยเสริมการเรียนรู้วิชาที่ยากให้สามารถเห็นภาพตามได้ง่ายดายขึ้น และช่วยพาผู้เรียนไปเยี่ยมชมโลกเสมือนจริงในเรื่องที่กำลังศึกษาได้เป็นอย่างดีการเกิดขึ้นของการปฏิวัติเทคโนโลยีดิจิทัลยังได้ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภค จากอดีตที่คนหนุ่มสาวอายุ 18-22 ปีจะมุ่งหน้าไปสู่มหาวิทยาลัยเพียงแห่งเดียวเพื่อเรียนจบออกมาทำงาน แต่ในอนาคต คนหนุ่มสาวมีทางเลือกในการเรียนรู้ที่เปิดกว้างมาก จึงอาจเลือกเรียนหรือไม่เรียนมหาวิทยาลัยก็ได้ หรืออาจเลือกผสมผสานการเรียนมหาวิทยาลัยควบคู่กับเรียนหลักสูตรคอร์สออนไลน์ที่ตนเองสนใจ หรือเลือกเรียนหลายวิชาในหลายมหาวิทยาลัยไปพร้อมๆ กัน และสามารถออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับความสนใจและอาชีพการงานของตนเองในอนาคต ดังนั้น มหาวิทยาลัยในอนาคตจึงจำเป็นต้องปรับโมเดลการเรียนการสอนแบบใหม่ให้สอดคล้องกับจำนวนนักศึกษาที่ลดลง พฤติกรรมของนักศึกษาที่เปลี่ยนไป ตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉม การแข่งขันจากมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ใหม่ ๆ ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อก้าวเข้าสู่อนาคตในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้

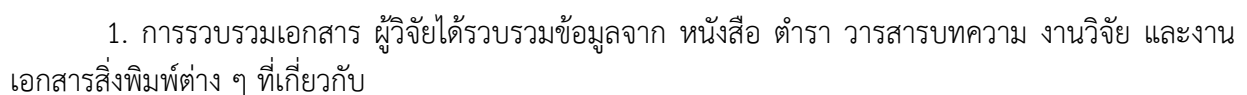
ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความจำเป็น ที่ต้องทำการศึกษาและค้นคว้าเพื่อให้ทราบว่า แนวคิดเกี่ยวกับทิศทางการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นอย่างไรบ้าง และมีสภาพปัญหาทางการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ตลอดถึงแนวทางการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคการเปลี่ยนแปลงมีอะไรเป็นปัจจัยมูลเหตุแห่งปัญหาดังกล่าว ซึ่งผลการศึกษา ค้นคว้าในครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลที่สำคัญที่คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ร่วมกันปรับปรุงแก้ไขการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นและพัฒนา นิสิต ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อน้อมนำหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาไปทำประโยชน์แก่ประเทศชาติและส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องทิศทางการบริหารการศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวคิดศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการบริหารงานมหาวิทยาลัยสงฆ์ด้านการจัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) การบริหารทั่วไป (2) การจัดการศึกษา (3) การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม (4) การบริการวิชาการแก่สังคม (5) การทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะและการบวนการเรียนรู้ ด้านทักษะชีวิต (วิจารณ์ พานิช 2555 : 16-21) ดังภาพ

2. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระภิกษุสามเณรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 310 รูป/คน

ข. เชิงคุณภาพ

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

ก. เชิงปริมาณ

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถามแล้วนำมา คัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form)

2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

3. สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย สถานภาพ อายุ พรรษา ระดับการศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.2 ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจำนวน 310 รูป/คน วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถาม

ข. เชิงคุณภาพ

1. ในการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณาจารย์ เชิงลึกนำมาจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์

2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) พร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาอ้างอิงคำพูดบุคคล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21 ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาสภาพแนวทางการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21 วิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานของ บรรพชิต คฤหัสถ์ชาย คฤหัสถ์หญิง เพื่อหา ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

บรรพชิต คฤหัสถ์ชาย คฤหัสถ์หญิง แบ่งเป็นเป็นบรรพชิต จำนวน 235 รูป คฤหัสถ์ชาย 17 คน คฤหัสถ์หญิง 20 คน บรรพชิต คฤหัสถ์ชาย คฤหัสถ์หญิง แบ่งตามอายุ 10-20 ปี จำนวน 63 รูป/คน มีอายุ 21-30 ปี จำนวน 95 รูป/คน อายุ 31-40 ปี จำนวน 89 รูป/คน อายุ 41 ปีขึ้นไปจำนวน 64 รูป/คน บรรพชิต คฤหัสถ์ชาย คฤหัสถ์หญิง แบ่งตามระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 149 รูป/คน ระดับปริญญาตรี จำนวน 93 รูป/คน ระดับปริญญาโท จำนวน 51 รูป/คน ระดับปริญญาเอกจำนวน 17 รูป/คน

ผลวิเคราะห์ความคิดเห็นของนิสิต คณาจารย์ บุคลากร ที่มีต่อการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 ด้าน พบว่าระดับความคิดเห็นของนิสิต คณาจารย์ บุคลากร ผู้ตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ได้ทำการศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในลำดับมากตามลำดับ ดังนี้ ได้แก่ อันดับ 1 ด้านการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมการศึกษา อันดับ 2 ด้านการบริหารทั่วไป อันดับ 3 ด้านการจัดการศึกษา อันดับ 4 ด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม อันดับ 5 ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ตามลำดับ

2. วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ ผู้บริหารเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค ในการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคปัจจุบัน

มหาวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา และมีความจำเป็นต้องบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานของการทรวง ทั้งหลักสูตร การเรียนการสอน ทั้งกายภาพและการปฏิบัติ และอีกด้านหนึ่งต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา เมื่ออยู่ในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันหลากหลาย ทั้งสถานที่ การเรียนการสอน จำนวนนิสิตหรือผู้เรียนซึ่งจำนวนลดลง ทำให้มหาวิทยาลัยต้องปรับปรุงและพัฒนาทุก ๆ ด้าน

3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21 ดังนี้

การบริหารจัดการมหาวิทยาลัยในท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั้น ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยจะต้องปรับตัว โดยรู้เท่าทันกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลก และก้าวเข้าไปในเชิงรุกเพื่อเป็นมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพดังนั้นก็จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้อง เข้าใจเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ (1) ด้านการจัดการทั่วไป (2) ด้านการจัดการศึกษา (3) ด้านการวิจัยและการสร้างนวัตกรรม (4) ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม (5) ด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และคณาจารย์ โดยมีประเด็นสัมภาษณ์ และรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการจัดการทั่วไป ควรปลูกฝังแนวความคิดในการให้ความสำคัญกับความเป็นมาตรฐานสากล มาตรฐานการบริหารที่ได้รับการยอมรับจากอาจารย์และบุคลากรสนับสนุน เพื่อเป็นกรอบ แนวทาง ที่จะช่วยให้สถาบันที่ต้องการประสบความสำเร็จสามารถส่งมอบบัณฑิตในสาขาต่างๆรวมทั้งผลิตภัณฑ์ทางวิชาการอื่นๆที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการสร้างนวัตกรรมใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในสังคม รวมทั้งการแข่งขันอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ด้านการจัดการศึกษา ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เทียบเคียงมาตรฐานสากล ควรปลูกฝังให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของมาตรฐานสากล เพื่อที่จะจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษานานาชาติเขาปฏิบัติกัน เป็นการยกระดับการบริหารวิชาการได้อีกทางหนึ่ง

3) ด้านการวิจัยและสร้างนวัตกรรม ควรส่งเสริมการสร้างฐานข้อมูล เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการเผยแพร่ผลงานในระดับสากล โดยวางแผนส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมอย่างครบวงจร เริ่มตั้งแต่ การกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ การคิดนอกกรอบ ที่นำไปสู่การออกแบบ ปฏิบัติการ การทดลองใช้ การปรับปรุงจนตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย รวมไปถึงการเผยแพร่ทั้งในระดับชาติ นานาชาติหรือสากล

4) ด้านการบริหารวิชาการแก่สังคม สร้างสรรค์นวัตกรรมงานวิจัยประยุกต์ด้วยหลักธรรม โดยเน้น นวัตกรรมงานวิจัย และองค์ความรู้ทางพุทธศาสนาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมและแก้ไข ปัญหาของ ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บริการวิชาการทางด้านพุทธศาสนา โดยเป็นแหล่งบริการส่งเสริมการ เรียนรู้ทางด้าน พุทธศาสนาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเป็นที่ยอมรับได้ของชุมชน พัฒนา มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นแหล่งการเรียนรู้และเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ การเผยแพร่และการอนุรักษ์ด้าน ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เชื่อมโยงองค์ความรู้สู่การพัฒนา ที่ยั่งยืนในระดับสากล พัฒนาระบบการ บริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง โดย เป็นองค์กรสมัยใหม่ที่มีคุณภาพมาตรฐาน และมีรูปแบบที่เป็นสากล สามารถรองรับกับการ เปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

5) ด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้ความสำคัญ และมุ่งเน้นการ บริหารจัดการในด้านนั้น ได้แก่ ความสำเร็จของศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย การสืบทอดศิลปวัฒนธรรม และความเป็นไทย การวิจัย สร้างสรรค์ พัฒนาต่อยอดศิลปวัฒนธรรมความเป็นไทย การสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือด้านศิลปวัฒนธรรมความเป็นไทย การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและความ เป็นไทยและการจัดการด้านงบประมาณด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย เพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมไทยเกิด ความยั่งยืน และมหาวิทยาลัยสงฆ์มีส่วนช่วยในการชี้นำชุมชน สังคม ในการอนุรักษ์ สืบทอด พัฒนาต่อยอดด้าน ศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลวิเคราะห์ความคิดเห็นของนิสิต คณาจารย์ บุคลากรที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย สงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21 โรงเรียนพระปริยัติธรรม

พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 ด้าน ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในลำดับมากตามลำดับดังนี้ ได้แก่ อันดับ 1 ด้านการวิจัยและการสร้างนวัตกรรม การศึกษา อันดับ 2 ด้านการบริหารทั่วไป อันดับ 3 ด้านการจัดการศึกษา อันดับ 4 ด้านการทะนุบำรุงศิลปะและ วัฒนธรรม อันดับ 5 ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม

1. ด้านการบริหารทั่วไป

สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถานศึกษาที่ให้การศึกษาในระดับปริญญา มีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน ทำการวิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปะและ วัฒนธรรมของชาติ โดยทั่วไปแล้วจะจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี โท และเอก สถาบันอุดมศึกษาหรือ มหาวิทยาลัยนั้นถือว่าเป็นสถาบันที่สำคัญในสังคมไทย กล่าวคือเป็นสถานศึกษาที่มุ่งสร้างคนไทยให้มีความรู้ ความสามารถ และแข่งขันได้ในสังคมโลกที่มีพลวัตสูงเช่นปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทั้งจากกระแสภายใน ประเทศและกระแสสังคมโลกทำให้มหาวิทยาลัยต้องปรับตัวและต้องปฏิบัติในสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่ง มหาวิทยาลัยนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้สามารถมีการดำเนินการตามนโยบายและบริหารงานตาม ความจำเป็นของสถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้มหาวิทยาลัยจึงต้องกำหนดทิศทางใน การพัฒนาโดยเฉพาะเรื่องต่าง ๆ ในการบริหารให้ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัย พระเมธาวิญญู (สุเทพ พุทธ จรรย์) (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนโดยภาพรวมอยู่

ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า ด้านวิชาการอยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ งานบริการทั่วไป ด้านงบประมาณ และด้านโครงสร้างการบริหาร ส่วนด้านบุคคลอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

2. ด้านการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยสงฆ์ ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนมากขึ้น มีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน สาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาด จนมีข้อสังเกตว่ามหาวิทยาลัยมีนวัตกรรมทางหลักสูตร การเรียนการสอนใหม่ ๆ มาก เพื่อเป็นการกระจายและการสร้างองค์ความรู้ให้มหาวิทยาลัย ผู้เรียนหรือสังคม นอกจากนี้มหาวิทยาลัยสงฆ์ยังได้ริเริ่มพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการสู่ระบบการสร้างเครือข่าย โดยเฉพาะสถาบันในส่วนกลางกับภูมิภาค นอกจากนี้การให้การศึกษาเน้นความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรธุรกิจ มหาวิทยาลัยสงฆ์ยังได้มีการขยายรูปแบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต หรือสื่อดาวเทียมมุ่งสู่ผู้เรียนที่เป็นคนไทยในต่างประเทศ เพื่อให้ผู้สนใจใน ท้องถิ่นห่างไกลได้เข้าศึกษา สอดคล้องกับ สาคร ชูระที (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบการบริหารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 4 ด้านคือ ด้านการศึกษา ด้านการวิจัย ด้านนิสิต ด้านทรัพยากรมนุษย์ พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยแยกให้เห็นด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก การวิจัยอยู่ในระดับมาก ด้านนิสิตอยู่ในระดับมาก ด้านทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับมาก การจัดการศึกษาจะต้องมีการพัฒนาที่หลากหลายเพื่อให้ผู้ที่เข้ามาศึกษาจะได้นำผลการศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์และตรงกับสาขาวิชาที่ตนเองต้องการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทยต้องมีการจัดการศึกษาให้มีความทันสมัย ต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา

ในการวิเคราะห์ผลจากบทสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยความสำเร็จของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อดำเนินงานให้บรรลุถึงวิสัยทัศน์และ พันธกิจที่ตั้งไว้ได้นั้น มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องมีผู้นำที่เข้มแข็ง ประกอบกับมีการ มองการณ์ไกลเชิงกลยุทธ์ระยะยาว ส่งเสริมการเรียนรู้ภายในองค์กร ทั้งยังให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เพื่อให้องค์กรมีแนวทางการบริหาร งานที่ยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจาก การดำเนินกลยุทธ์ได้ การวางแผนกลยุทธ์ระยะยาวที่ชัดเจนจะช่วยผลักดันให้ มหาวิทยาลัยสงฆ์สามารถพัฒนาองค์กรขึ้นมาเป็นผู้นำในเรื่องการผลิตงานวิจัยด้านพระพุทธศาสนาของประเทศไทย และสร้างชื่อเสียงให้กับมหาวิทยาลัย ในระดับนานาชาติ จากการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ พบว่า ในช่วงที่ผ่านมามหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้มีการพัฒนาประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก สอดคล้องกับ พระเมธาวิญญู (สุเทพ พุทธรักษา), พิณสุตา สิริธรรณี, กล้า ทองขาว, (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อประชาคมอาเซียน” ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการสร้างสรรค์งานวิจัยและองค์ความรู้ทางพุทธศาสตร์เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาแห่งอาเซียน แนวทางนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมประยุกต์ด้วยหลักธรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของประชาสังคมแห่งอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนำเสนอยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ เนื่องมาจากกระแสของโลกยุคโลกาภิวัตน์และเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทำให้มหาวิทยาลัยหลาย ๆ แห่งได้พยายามพัฒนาองค์ความรู้เพื่อยกระดับความสามารถของตนเองให้แข่งขันกับนานาชาติได้ โดยพัฒนาให้เป็นมหาวิทยาลัยด้านการวิจัย เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นเลิศด้านการวิจัย เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ของไทยที่มีอัตตะลักษณะทางด้านพระพุทธศาสนาจึงได้พัฒนาวิชาการและการวิจัยทางพระพุทธศาสนาสู่ความเป็นเลิศในประชาคมอาเซียน และ

สร้างเครือข่ายด้านการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถาบันอุดมศึกษา/องค์กรภาครัฐและเอกชนในประเทศและในอาเซียนในสาขาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศและทิศทางของอาเซียน โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็น ศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาแห่งอาเซียน(Buddhism education hub)

4. ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม

การที่มหาวิทยาลัยมีการให้บริการวิชาการที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงทั้งในประเทศและต่างประเทศซึ่งอาจให้บริการโดยใช้ทรัพยากรของ มหาวิทยาลัยหรือใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระดับบุคคลในหลายลักษณะอาทิการให้ คำปรึกษาการศึกษาวิจัยค้นคว้าเพื่อแสวงหาคำตอบให้กับสังคมการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นต่าง ๆ การจัดให้มี การศึกษาต่อเนื่องบริการศิษย์เก่าและประชาชนทั่วไปการให้บริการทางวิชาการนี้สามารถจัดในรูปแบบการ ให้บริการแบบให้เปล่าด้วยสำนึกความรับผิดชอบของความเป็นสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในฐานะเป็นที่พึ่ง ของสังคมหรือเป็นการให้บริการเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนเป็นรายได้หรือเป็นข้อมูลย้อนกลับมาพัฒนาและ ปรับปรุงเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่การให้บริการทางวิชาการโดยการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์เป็นที่พึ่งและแหล่งอ้างอิงทางวิชาการเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องอันก่อให้เกิดความ มั่นคงความเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนสังคมประเทศชาติและนานาชาติตลอดจนการส่งเสริมการ มีบทบาททางวิชาการและวิชาชีพในการตอบสนองชี้แนะและเตือนสติสังคมของมหาวิทยาลัยโดยคำนึงถึงความ รับผิดชอบต่อสาธารณะ สอดคล้องกับ พระมหานุสรณ์ เสถียรดี, ธาณี เกศทอง, (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานของวิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ” ผลการศึกษาพบว่า การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของวิทยาลัยสงฆ์ วิทยาลัยสงฆ์พึงให้บริการแก่ชุมชน สังคม ทั้งระดับชาติในรูปแบบต่าง ๆ ตามความถนัดและความเชี่ยวชาญ การให้บริการทางวิชาการเป็นการทำประโยชน์แก่สังคม ทั้งยังช่วยเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของอาจารย์ อันจะนำไปสู่การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย การพัฒนาหลักสูตร พัฒนาตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่างๆ ซึ่งแหล่งงานของนิสิต การบูรณาการงานบริการทางวิชาการกับการเรียนการสอนทำให้นิสิตมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีศักยภาพทางวิชาการดี

5. ด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมถือเป็นพันธกิจสำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีระบบและกลไกควบคุมการดำเนินงานด้านนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ โดย อาจมีจุดเน้นเฉพาะที่แตกต่างตามปรัชญาและธรรมชาติของแต่ละสถาบัน และมีการบูรณาการเข้ากับการผลิตบัณฑิต งานวิจัย และการบริการวิชาการ รวมทั้งดำเนินการเพื่อให้เกิดการพัฒนามาตรฐานการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นสู่สากลอันจะเป็นกลไกในการฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งสร้างสรรค์ ส่งเสริมภูมิปัญญาไทยให้เป็นรากฐานการพัฒนาองค์ความรู้ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ พระมหานุสรณ์ เสถียรดี, ธาณี เกศทอง, (2558) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการบริหารงานของวิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานของวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ด้านการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า นิสิตได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมเพื่อเป็นคนดีของสังคมสูงสุดซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ นิสิตได้รับการส่งเสริมให้เกิดความภูมิใจในศิลปะและวัฒนธรรมไทยและนิสิตได้รับการส่งเสริมให้มีจิตสำนึกที่ดี รัก ห่วงแหนศิลปวัฒนธรรมไทย และศิลปวัฒนธรรมไทยได้รับการสนับสนุนให้เกิดภาพลักษณ์คู่สถาบัน ซึ่งมีสภาพการ

บริหารงานอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพการบริหารงานของวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ที่ต่ำสุดได้แก่ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทยได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ แต่มีระดับสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการปรับตัว เพื่อเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 โดยมีการจัดทำแผนงานพัฒนาองค์กรและแผนพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยจัดตั้งศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้าน มีการศึกษาและค้นคว้าวิชาการทางด้านพุทธศาสนาร่วมกัน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และศักยภาพ ในการพัฒนาเฉพาะทาง รวมทั้งควรจะมีการเชิญนักวิชาการที่มีความรู้ความชำนาญทางด้าน พุทธศาสนา จากประเทศเพื่อนบ้านและต่างประเทศมา ประชุมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2) มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นแหล่งความรู้อันทันสมัย และเป็นแหล่งถ่ายทอด เครือข่ายการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และพัฒนาองค์ความรู้ให้มีความทันสมัยในทุก ๆ ด้าน เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ดังนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีนโยบายเพื่อเผยแผ่องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย สร้างเสริมให้บริการวิชาการแก่สังคมชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการทางพุทธศาสนาเพื่อนำไปประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวันและสร้าง สันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมชุมชนและท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

องค์กรที่จะได้เปรียบในการแข่งขัน และสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่าง ยั่งยืน จะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ก็เช่นเดียวกัน ควรจะตระหนักและให้ความสำคัญกับแรงผลักดันที่มาจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ แรงผลักดันจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ผู้บริหารในปัจจุบันจะต้องตื่นตัวและรู้เท่าทัน ความเป็นไปของเศรษฐกิจ ทั้งภายในประเทศและระดับโลก เพราะต้องอยู่ท่ามกลางการ แข่งขันอย่างชิงสุกก่อนห่าม ขณะที่ทรัพยากรต่าง ๆ ก็มีอยู่อย่างจำกัด แรงผลักดันจากปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ผู้บริหารสามารถจะกำหนดได้จากทัศนคติ ความต้องการ ความ คาดหวัง การศึกษา ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของผู้คนในสังคม แรงผลักดันจากปัจจัย ทางด้านกฎหมายและการเมือง ผู้บริหารจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ต่าง ๆ ที่ออกโดยรัฐบาล เพื่อจะกำหนดและควบคุมการประกอบกิจการต่าง ๆ ของ มหาวิทยาลัย และแรงผลักดันจากสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยีที่รวดเร็ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวนี้อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินขององค์กรได้เร็วมาก องค์กรใดที่ต้องการอยู่รอดและเพิ่มความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ผู้บริหารจะต้องพัฒนาและจัดหาเทคโนโลยี เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการบริหาร จัดการของมหาวิทยาลัยอย่างเร่งด่วน ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวนี้อาจเป็นแนวทางในการบริหาร การเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับการการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการส่งเสริมการสร้างฐานข้อมูล เพื่อสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าและ การเผยแพร่ผลงานวิชาการในระดับสากล

- 2) ควรศึกษารูปแบบ กิจกรรม เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้เรียนเชิงรุก.
- 3) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนางานวิชาการสู่ความเป็นเลิศกับการบริการวิชาการ แก่สังคม

บรรณานุกรม

- ธราธร รัตนภูมิตร และประกาย ชีระวัฒนากุล. (2562). อนาคตของมหาวิทยาลัยไทยในศตวรรษที่ 21. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 6 เมษายน 2563.จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/647633>.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระมหานุสรณ์ เสถียรดี, ธาณี เกสทอง, (2558). “แนวทางการบริหารวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. งานประชุมสัมมนาวิชาการการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่15.
- พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา). (2561). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน, วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, (ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2561).
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : ตอตาพับลิเคชั่น.
- สาคร ธาระที. (2556). การพัฒนาระบบการบริหารงานด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, [ออนไลน์].สืบค้นเมื่อ 6 เมษายน 2563.จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/299>.